

inhalt"? Met een wetboek van eeuwen oud redt men zich in het hooge Noorden even goed — of even slecht? — als in Frankrijk met een van 100 en in Duitschland met een van 10 jaar oud. En de rechtsspraak? Of ze is doctrinair en houdt zich werkelijk aan de wet, maar dan lijdt het rechtsleven de schade, of — wat veelal gebeurt — ze stoort zich aan de wet weinig, maar geeft eenvoudig naar gezond verstand en rechtsgevoel de solutie, alleenlijk gekleed in een vorm, die op den oningewijde den indruk moet maken, dat de wet wordt toegepast. Zoo wordt ze dan krypto-sociale rechtsspraak. Nog eens dan: is het wel meer dan schijn, dat Von Savigny zijn pleit verloor? Of zou het eerder zóó zijn, dat het opstellen van wetboeken, zooals wij die thans overal hebben, met een daarop gegronde en daaraan gebonden rechtsspraak, een misgreep is geweest en dat een andere opvatting der codificatie, herstel van het gewoonterecht en een veel meer zelfstandige rechterlijke macht de leuze voor de toekomst moet worden?

Laat mij trachten in deze ure U de zaak voor oogen te stellen, zooals ik haar zelf zie. Ze is er gewichtig genoeg voor, want ze betreft een der meest fundamenteele volksbelangen, geen recht raakt zoo onmiddellijk en zoo sterk de grondslagen, waarop heel ons maatschappelijk leven berust, als het privaatrecht. En ze leent zich voor een rede, als ik naar de aloude traditie thans voor U heb te houden, daarom zoo goed, omdat, naar Hamaker eens terecht opmerkte, het bij dergelijke groote vraagstukken veel minder gaat om een dwingende argumentatie, dan wel om een aannemelijk maken van een algemeenen kijk op de dingen. Ik ga daarom tot U spreken over de bronnen van het privaatrecht.

I.

Zoo op het eerste gezicht lijkt de toestand ten onzent in zake de rechtsbronnen van het privaatrecht heel eenvoudig. Heel dat recht is in een paar wetboeken met enkele losse wettelijke aan-